

Kitap Tanıtımı ve Tenkitler

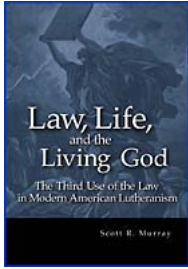
Law, Life, and the Living God:

The Third Use of Law in Modern American Lutheranism

Scott R. Murray,

Concordia Publishing House, Saint Louis, 2002, 250 s.

16. yüzyılda ortaya çıkan Protestan reformasyonunun en temel söylemi, insanların iyi davranışları ve erdemlilikleri gözönüne alınmaksızın, sadece imanları aracılığıyla kurtuluşa ulaşabilecekleri öğretisi idi. Bu öğretisi, Eski Ahit'te yer alan ya da Katolik Kilisesi'nin yüklediği dinsel hukukun aklanma ve kurtuluş sürecinde geçersiz olması nedeniyle reddedilmesini içermektedir. Ancak dinsel kurtuluş açısından geçersiz olan dinsel hukukun dünyevi bağlayıcılığı önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Nitekim henüz reform çağında yaşanan önemli sosyal karışıklıklar, toplumsal yaşamda dünyevi adaletin sağlanması ve sosyal ilişkilerin düzenlenmesi için dinsel kurallardan nasıl faydalanacağı, yani ahlakın dinsel bir temele sahip olup olmayacağı tartışmasına neden olmuştur. Bu nedenle, daha önce Lutheran teoloji içinde yer alan, dinsel hukukun iki yönlü işlevine, sonraki teologlar tarafından bir üçüncüsü eklenmiştir. Buna göre, dinsel hukukun *birinci* kullanımı, günahın dünyevi ceza ile cezalandırma tehdidini içermektedir. Bu kullanım toplumsal düzenin sağlanması için, daha çok inançsız insanların idareye karşı dünyevi itaatini ifade etmektedir. Hukukun *ikinci* kullanımı teolojik bir amaç içermektedir. Bu kullanımıyla hukuk, günahkarlığa bir engel oluşturmakta ve kurtuluş için bir kurtarıcıya ihtiyaç duyduğunu Hıristiyanlara bildirmektedir. Hukukun *üçüncü* kullanımı ise dünyevi yaşamda iyi davranışlar geliştirme yönünde Hıristiyanı teşvik edici güçtür. Dinsel hukukun *üçüncü* kullanımında yer alan dünyevi yaşamda iyi davranışların geliştirilmesi teşviki, aslında Protestanlığın "iyi davranışların dinsel işlevsizliği" anlayışı ile çelişmektedir. Bununla birlikte, "iyi davranışların dinsel işlevsizliği" düşüncesi, dünyevi ahlak ilkelerinin sağlanmasında önemli bir dinsel kaynak-

tan yoksunluğu içermektedir. Bu nedenle Lutheran teologlar, konfesyon metinlerinde yer almakla birlikte, dinsel hukukun *üçüncü* kullanımını, yani dinsel kuralların dünyevi yaşamda bir değer kazanması konusunda uzlaşmamışlardır. Bu ihtilaf 16. yüzyıldan içinde bulunduğumuz çağa kadar uzanan bir sorun olarak Lutheran Protestan teologların önünde durmaktadır.

Scott. R. Murray *Law, Life, and the Living God: The Third Use of Law in Modern American Lutheranism* adını taşıyan çalışmasında, Lutheran gelenek içerisinde yer alan hukukun *üçüncü* kullanımına ilişkin tarihsel tartışma konusunda yakın dönem ve çağdaş Lutheran teologlarının yaklaşımlarını değerlendirmektedir. Yazarın bu sorunu ele alış nedenlerinden en önemlisi "hukukun *üçüncü* kullanımının reddedilmesinin kiliseye ve İncil mesajına zarar verecek şekilde Hıristiyanları ahlaki konularda aldırmaza (antinomianizm) yönelteceği" endişesidir. (s. 15). Gerçekten de, genel olarak Protestan öğretilerde yer alan, Hıristiyan için dinsel hukukun dünyevi bir bağlayıcılığı olmadığı yaklaşımı, Hıristiyanların dünyevi yaşamda ahlaki bir bağlayıcılıktan uzak olmaları sonucunu ve tehlikesini doğurmaktadır.

Murray, Protestanlığın bu yaygın sorununu 1940 ile 1998 yılları arasını kapsayan dönemde Amerikan Lutheranismi bağlamında ele almaktadır. Yazar bu dönemi üç evreye ayırarak ve Evangelical Lutheran Church of America (ELCA), Valparasio Üniversitesi çevresinde toplanan Valparasio Lutheran teologları ve Lutheran Church-Missouri Synod (LCMS)'dan oluşan üç büyük Lutheran grup arasındaki hukukun *üçüncü* amaç doğrultusunda kullanımına ilişkin teolojik tartışmaları konu edinmektedir. Murray, 1940-1960 arasını ele aldığı ilk dönemde, bir yanda Valparasio ve ELCA teologları ile öte yanda LCMS teologlarının hukuk tanımı, Hıristiyan yaşamında hukuk ile İncil arasındaki ilişkinin mahiyeti konusundaki farklılaşma, Kitab-ı Mukaddes'in otoritesi ve kilise yaşamı ile teolojik yaklaşımlarda Lutheran teolojinin etkisi konusundaki farklılaşmalara işaret etmektedir. Bu dönem daha çok Lutheran teoloji açısından hukuk ve İncil diyalektiğinin anlamının yeniden keşfi ile Lutheran teoloji açısından hukukun *üçüncü* kullanımının anlaşılmasına yönelik denemelerin yapıldığı dönemdir. Bununla birlikte LCMS, hukukun *üçüncü* kullanımını reddetmezken diğer grupların hukukun bu kullanımını, Lutheran ortodoksi söyleminin dinin ru-

hundan çok hukukunu öne çıkarmakla suçlanan legalizmine bağlandığı için reddetmektedirler. En azından, doğal hukukun ahlaki düzenlemeyi sağlayacağı ve Hıristiyanların erdemli bir tutum geliştirmeleri için hukukun *ikinci*, yani teolojik işlevinin yeterli olacağını savunmaktadırlar. (ss. 73-74) 1961-1976 yıllarını içeren ikinci dönemde Amerikan Lutheran teologları hukukun *üçüncü* kullanımı konusunda aralarındaki farklılığını en belirgin olarak ortaya çıktığı dönemi ifade etmektedir. Bu dönemde, hukukun *üçüncü* kullanımını reddeden Valparasio ile ELCA teologları, hukukun bu işlevini onaylayan LCMS'nin bütün doktrinel öğretilerini şiddetle eleştirmişlerdir. Yine bu zaman diliminde, LCMS kutsal metnin eleştirel bir yöntemle ele alınmasını reddederken diğer grup kutsal metin yorumlarına tarihselci ve eleştirel bir yöntemle yaklaşmışlardır. Kutsal metnin yorumuna ilişkin bu yöntem farklılığı, hukuk ve İncil'in kullanımı konusunda da Lutheranlar arasında önemli bir ayrılık doğurmuştur (ss. 144-145). 1977-1998 yılları arasındaki üçüncü dönemde, Lutheran teologların hukukun *üçüncü* kullanımına ilişkin olarak birbirlerine yaklaştıkları dönemdir. Aslında Lutheran ortodoksiye bağlılığı savunan LCMS teologları bir önceki dönemdeki düşüncelerini korurken ELCA teologları dinsel hukukun ahlaki konularda etkili olmasını savunan Missouri söylemine yaklaşmışlardır (s. 200).

Murray'ın çalışmasından, Amerikan Lutheranlarının hukukun *üçüncü* kullanımı yönünde ilerledikleri ve kutsal metin temeline dayalı ortodoks Lutheranizm yanlısı LCMS'nin, hukukun *üçüncü* kullanımını savunan kanaatinin güçlendiği anlaşılmaktadır. Lutheran Protestanlar arasındaki bu eğilim, Protestanları dünyevi yaşamlarında kişisel eylemlerinden daha fazla sorumlu bireyler durumuna getireceği gibi, Protestan ahlakiliğinin pratikte yoksun olduğu dinsel temellerinin kurulmasında katkısı olabilecektir. Bununla birlikte, Protestan ahlakiliği konusunda iyimser yorumlarda bulunurken, Amerikan Lutheranizm tarihinde LCMS ile ELCA'nın, ilki muhafazakar ikincisi liberal eğilim içerisinde iki teolojik hasım oldukları ve Murray'ın da LCMS üyesi bir rahip olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır.

Hakan OLGUN

(Arş. Gör. O.M.Ü., Sos. Bil. Enst.)